

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาของไทยในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-6 (พ.ศ. 2504- 2534) ถึงแม้ว่าจะได้สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงอย่างต่อเนื่องมา ยาวนาน แต่เป็นการเติบโตในเชิงปริมาณ ยังขาดทั้งคุณภาพ และอยู่บนพื้นฐาน ของการพัฒนา ที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน ปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศที่สะสมมานาน คือความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาระหว่างกลุ่มคน และระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท โดยสังคมเมืองเป็นฐานธุรกิจบริการและอุตสาหกรรม ที่ก้าวหน้า และเป็นแหล่งดึงดูดทรัพยากรและแรงงานจากชนบท เพื่อสร้างความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศ ขณะที่สังคมชนบทเป็นฐานการเกษตรที่ล้าหลัง และเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ ของประเทศ ซึ่งยังมีรายได้ต่ำ และขาดโอกาสการพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ผลจา การขยายตัวทางการผลิตอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยหลักของการผลิต อย่างปราศจากการวางแผนปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าวนี้ ยังคงเป็นปัญหาสะสมต่อเนื่อง และ ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

จากบทเรียน ที่ผ่านมา ทำให้นำไปสู่ กระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวคิดสากล โดย หลายประเทศทั่วโลก ได้ตระหนักถึงสถานการณ์ ของการพัฒนา ที่ไม่สมดุลระหว่างการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม สำหรับการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมุ่งเน้นการ พัฒนาเศรษฐกิจ ที่รับผิดชอบต่อสังคม ขณะเดียวกันก็ให้การคุ้มครอง ฐานทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อม เพื่อผลประโยชน์ของคนรุ่นอนาคตโดยเป็นการผสมผสาน ระหว่าง การพัฒนาทาง เศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศ ไปด้วยกันอย่างสมดุล และไม่ก่อให้เกิด ความขัดแย้งกันใน แต่ละมิติของการพัฒนา

ซึ่งประเทศไทยเองเริ่มปรับเปลี่ยนแนวคิด ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โดยมุ่งรักษาระดับการเจริญเติบโต ในระดับที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการ รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม แต่ผลของการพัฒนาก็ยังเป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุล และไม่ยั่งยืน เพราะพัฒนาได้เพียงมิติทางเศรษฐกิจเท่านั้น โดยประเทศถูกเลื่อนจากประเทศด้อยพัฒนา เป็น ประเทศกำลังพัฒนา สังคมยังมีปัญหา รวมถึงความเสื่อมโทรมทางด้านสิ่งแวดล้อม จนถึงระดับวิกฤต ทำให้ต้องมีการปรับแนวคิดการพัฒนาครั้งสำคัญ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

โดยให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือสำหรับช่วยพัฒนา ให้คนมีความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาจากพัฒนาแบบแยกส่วน มาเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม ตลอดจนเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทุกขั้นตอน แต่อย่างไรก็ตามในปีแรกของการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ประเทศประสบปัญหาวิกฤต เศรษฐกิจ ที่รุนแรงที่สุดในรอบ 40 ปี ของการพัฒนาประเทศ และส่งผลกระทบต่อคน และสังคม อย่างกว้างขวาง ทำให้ต้องปรับแผน เพื่อแก้ไขวิกฤตของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการรักษา เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การลดผลกระทบของวิกฤตต่อคนและสังคม การปรับโครงสร้างทาง เศรษฐกิจให้เข้มแข็ง และกลับสู่สมดุล และปรับระบบบริหารจัดการประเทศ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคมให้กลับสู่ปกติโดยเร็ว ผลจากการพยายามแก้ไขปัญหา ทำให้ เศรษฐกิจฟื้นตัวอย่างช้า ๆ และต่อเนื่อง แต่มีทิศทางสังคมด้านช่องว่างของการกระจายรายได้เพิ่มสูงขึ้น มิติทางสิ่งแวดล้อม ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังคงเป็นปัญหา อยู่ในระดับวิกฤต อย่างต่อเนื่อง จึงมีคำถามตามมาว่า น่าจะถึงเวลาที่สังคมไทย และคนไทยจะต้องเข้าใจ และให้ ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างจริงจัง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2544-2549) จึงมี จุดมุ่งหมายให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุข ของคนไทยอย่างจริงจัง โดยแนวทาง การพัฒนาภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน ปรากฏอยู่ในหลาย ๆ ยุทธศาสตร์ของแผนฯ อาทิ ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์การบริหาร เศรษฐกิจโดยรวม ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและคุ้มครองทางสังคม และยุทธศาสตร์การ ปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน ได้มีการยอมรับโดยทั่วไปว่าการพัฒนาที่ ยั่งยืนจะต้องเกิดขึ้นในระดับชุมชนเสียก่อน จึงจะทำให้ ความยั่งยืนในระดับกว้างขวางได้ (There is a consensus that it must be achieved at the local level if it to achieved at the global scale) (Mehta, 1996 อ้างถึงใน สุมาลี, 2543) ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของอำนาจหน้าที่ในระดับ ชุมชน ที่จะมามีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญ ต่อการพัฒนาชุมชนดังกล่าว ในมาตรา 28 ของ Agenda 21 (สุมาลี, 2543) จึงได้กำหนดหลักการทั่วไป เพื่อปรับใช้กับแผนและกิจกรรม การดำเนินงาน สำหรับชุมชน เป็นการเฉพาะ เจาะจง ตามหลักการดังกล่าว หมายความว่าองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน จะต้องร่วมกัน กำหนดแนวทาง ทางเลือก กิจกรรมการดำเนินงานเพื่อสนองความต้องการของชุมชน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผู้มีอำนาจหน้าที่ในท้องถิ่น คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องมีส่วนร่วม ในขบวนการต่าง ๆ หมายความว่า หน่วยงานต่าง ๆ อาทิ หน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่น องค์กรเอกชน และองค์กรของชุมชน ต้องมีส่วนร่วมอย่างแข่งขัน ในกิจกรรม การดำเนินงาน การให้ความร่วมมือ และให้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนร่วมกัน

หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นนโยบายที่สำคัญโครงการหนึ่งที่รัฐบาลของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีความมุ่งมั่นที่จะสร้างความเจริญและยกระดับความเป็นอยู่ ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นและยั่งยืน โดยการสร้างงานให้กับพี่น้องในชนบทภายใต้ขบวนการผลิตที่ เน้นการใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาผสมผสานกับภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษสืบทอด

ให้กับลูกหลาน และนำมาพัฒนาให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า มีจุดเด่น จุดขาย และมีรูปแบบการ ใช้งานเข้ากับยุคสมัย และเป็นที่ยอมรับของคนทั้งในและต่างประเทศ โดยภาครัฐ จะทำหน้าที่ให้การสนับสนุนตั้งแต่ด้านความรู้สมัยใหม่ เทคนิคการผลิต การใช้บรรจุภัณฑ์ที่ เหมาะสม โดยกระทรวงอุตสาหกรรมได้ให้นิยามคำว่า “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เพื่อใช้เป็น สื่อกลางและ แนวทางในการปฏิบัติงานว่า หมายถึง “ความมุ่งหวังในกลุ่มราษฎร ได้มีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ ด้วยการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภค ยอมรับได้ด้วยตนเอง โดยที่ราษฎรยังคงอยู่ในท้องถิ่น และดำเนินการได้อย่างยั่งยืน” เนื่องจาก โครงการต่าง ๆ ของกระทรวงอุตสาหกรรมที่ได้ดำเนินการมาโดยตลอดในอดีต มักเป็นโครงการ ที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและธุรกิจชุมชนในชนบทอยู่แล้ว ดังนั้นจึงสอดคล้องกับนโยบาย ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แนวทางการดำเนินงาน ตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ของกระทรวงอุตสาหกรรม จึงเป็นไปในลักษณะของ การส่งเสริมศักยภาพของธุรกิจเดิมให้ยั่งยืน และสร้างธุรกิจใหม่โดยใช้กลยุทธ์ในการนำ เอกลักษณ์เด่นของผลิตภัณฑ์ และแหล่งผลิต ทั้งด้านศิลปะวัฒนธรรม ชนบธรรมนิยมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ วัตถุประสงค์ในท้องถิ่น มาสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย และช่วยให้ตลาด ผลิตภัณฑ์ในชนบทมีศักยภาพในระยะยาว อันจะ ส่งผลทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจชุมชนมีการพัฒนายั่งยืนและมั่นคงต่อไป นอกจากนี้ โครงการนี้ ยังช่วยพัฒนาในส่วนของความร่วมมือ เพราะตัวจักรที่สำคัญในการดำเนินโครงการมีดังนี้ หน่วยงานของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชากรในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และองค์กรประชาชน (อมรทิพย์, 2545) ซึ่งเป็นมิติทางสังคม ที่ช่วยเสริม ให้การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีโอกาสเกิดขึ้น ได้จริง

โดยพื้นที่ที่จะทำการศึกษาในที่นี้คือ พื้นที่บ้านเมืองบาง ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผลิตสินค้าหัตถกรรม และการผลิตสินค้าหัตถกรรมนับได้ว่า เป็นกิจกรรมที่สำคัญมากกิจกรรมหนึ่ง เพราะเป็นการผลิตต่อเนื่องกับการเกษตรที่ประชากร ส่วนใหญ่ก็เป็นเกษตรกร และได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ในการผลิต ทำให้ผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมของไทยเป็นสินค้าที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว มีความสวยงาม เป็นธรรมชาติ ทรงคุณค่า และน่าใช้ เป็นที่นิยมของคนทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ ปัจจุบันผลิตภัณฑ์หัตถกรรม มีลู่วางการตลาดที่แจ่มใส เนื่องจากมีความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากการประเมินผลการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในช่วงปี 2545-2546 รายได้ หลักของสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม เพิ่มขึ้นมากที่สุดกว่าทุก ๆ กลุ่มการผลิต

เมื่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมมีลู่วางการตลาดที่แจ่มใส การใช้กิจกรรมการผลิตสินค้า หัตถกรรมก็เป็นกิจกรรมที่น่าสนับสนุนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เมื่อมีโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ขึ้น โดยให้แต่ละตำบลในประเทศไทยได้จัดทำสินค้าประจำตำบลขึ้นมา เพื่อทำ

ให้รายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้น ปัจจุบันมีสินค้าจากโครงการนี้ที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วกว่า 2,000 ผลิตภัณฑ์ โดย อบต. วัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ก็ได้ส่งสินค้าเข้าโครงการนี้ ซึ่งเป็นสินค้าหัตถกรรมที่มีความสวยงามและเป็นที่ยอมรับมาก โดยได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 176 ของผลิตภัณฑ์ดีเด่นที่ได้รับระดับห้าดาวจากทั่วทั้งประเทศ โดย อบต. วัดธาตุ มีร้านขายสินค้าของชุมชนที่ผลิตโดยเฉพาะ ใช้ชื่อว่า “ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเมืองบางโพธิ์งาม” มีการทำงานที่เป็นระบบ และได้จัดตั้งมาตั้งแต่ปี 2541 โดยเริ่มจากการรวมตัวของกลุ่มเกษตรกร 13 คน ทำดอกไม้ประดิษฐ์ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยปัจจุบันมีสมาชิก 78 คน ซึ่งแสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีมาก่อนที่จะมีการนำโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาใช้อย่างจริงจังในปี 2545

ด้วยเหตุนี้ทำให้ทราบถึงความสำคัญโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งนอกจากจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนแล้ว ยังจะสามารถปรับเปลี่ยนระดับการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นปัจจัยในการพัฒนาชนบทไปสู่ความยั่งยืนและมั่นคงต่อไปได้ และกลุ่มแม่บ้านเมืองบางโพธิ์งามนี้จะเป็นกรณีตัวอย่างที่ดีด้วยเหตุผลหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตสินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นสินค้าที่สร้างชื่อให้กับประเทศไทย และประสบความสำเร็จในการผลิตให้เป็นที่ยอมรับ และเป็นโครงการ อีกทั้งยังมีการรวมกลุ่มมาก่อนหน้าจะมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การศึกษาถึงการปรับเปลี่ยนการมีส่วนร่วมโดยโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเมืองบางโพธิ์งาม ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม ที่มีผลต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาผลกระทบทางตรงและทางอ้อมของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีต่อปัจจัยต่างๆ เพื่อการพัฒนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะและแนวทางในการกำหนดนโยบายแก่หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศในการจัดตั้งโครงการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

2. เป็นแนวทางในการศึกษาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ในท้องถิ่นหรือชุมชนในจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งเป็นการสนับสนุนการพัฒนาของประเทศโดยรวม ตามแนวทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเฉพาะประชากรในหมู่บ้านเมืองบาง ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เท่านั้น และศึกษาเฉพาะ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม เท่านั้น

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาคือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านเมืองบาง ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 1152 คน (อบต. วัดธาตุ, 2548)

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย ๆ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 297 คน จากจำนวนประชากร 1152 คน

สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้ (พรศักดิ์, 2541: 124)

$$n = \frac{1}{SE_p^2}$$

เมื่อ n = ขนาดตัวอย่าง
 SE_p = ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

แทนค่า SE_p = 0.05

$$\text{แทนค่าในสูตร } n = \frac{1}{0.05^2}$$

$$n = 400$$

จากนั้นปรับปรุงค่า n ให้สมบูรณ์ขึ้น โดยนำปัจจัยอัตราส่วนระหว่างตัวอย่างและประชากรเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังสูตรต่อไปนี้ (พรศักดิ์, 2541: 105)

$$n' = \frac{n}{1 + (n/N)}$$

เมื่อ N = จำนวนประชากรทั้งหมด

$$\text{แทนค่า } n' = \frac{400}{1.347}$$

$$= 297 \text{ คน}$$

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ดังแสดงในภาคผนวก ข เป็นวิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกมา

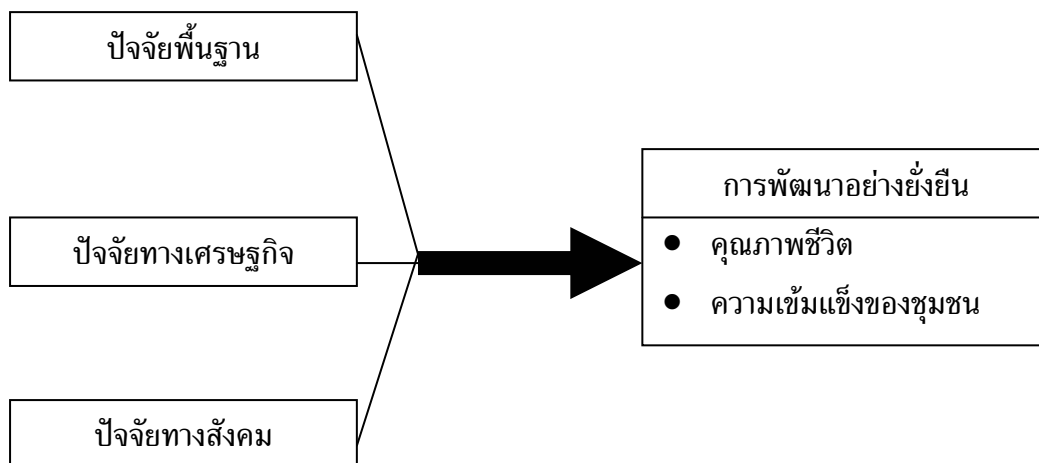
การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อประเมินผลประโยชน์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สามารถสร้างกรอบการประเมินผลประโยชน์ได้ดังนี้

กรอบการประเมินผลประโยชน์

ในการประเมินผลประโยชน์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และจากการศึกษาครั้งนี้ ได้อาศัยแนวคิดจากการตรวจเอกสาร เป็นแนวทางในการกำหนดจุดประสงค์ ได้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น
2. เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ที่มา: จากการตรวจเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษา ไว้ข้างต้น การวิเคราะห์จะแบ่งตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาแยกประเภท จัดหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในเวลาเดียวกัน ตลอดช่วงระยะเวลาของการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำมาเสนอข้อมูลแบบพรรณนา

เกณฑ์ผลประโยชน์

ผู้ศึกษาได้วัดระดับความสำเร็จของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตามเกณฑ์ผลประโยชน์ โดยกำหนดเกณฑ์ การให้คะแนนแบบจัดแบ่งช่วงคะแนน (interval scale) โดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ ในการแบ่ง 3 ระดับ ดังนี้ (กานดา, 2530)

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{2 - 0}{3}$$

$$= 0.66$$

ดังนั้นเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อวัดระดับความสำเร็จ คือ

ค่าเฉลี่ย 1.34-2.00 หมายความว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับสูง
 ค่าเฉลี่ย 0.67-1.33 หมายความว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 0.00-0.66 หมายความว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำ

1.1 วัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เกณฑ์การพิจารณา ตัวชี้วัด คุณภาพชีวิต

1.1.1 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

1.1.1.1 ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

1.1.1.2 ประชาชนมีงานทำมากขึ้น

1.1.2 ปัจจัยทางสังคม

1.1.2.1 ประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น

1.1.2.2 ประชาชนได้รับสาธารณสุขปลอดภัยที่ดีขึ้น

1.1.2.3 ประชาชนมีสุขภาพร่างกายที่ดีขึ้น

1.1.2.4 ประชาชนมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น

1.1.2.5 ประชาชนได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น

1.1.2.6 ประชาชนได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามวัยมากขึ้น

1.1.2.7 ประชาชนได้รับการคมนาคมขนส่งที่ดีขึ้น

1.1.2.8 ประชาชนมีเวลาพักผ่อนหย่อนใจมากขึ้น

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบ	เปลี่ยนแปลงดีขึ้น	มีคะแนนเท่ากับ 2
	ไม่เปลี่ยนแปลง	มีคะแนนเท่ากับ 1
	เปลี่ยนแปลงแย่ลง	มีคะแนนเท่ากับ 0

1.2 วัตถุประสงค์ด้านการส่งเสริม ความเข้มแข็งแก่ชุมชน

เกณฑ์การพิจารณา ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

1.2.1 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

1.2.1 ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

1.2.2 ประชาชนมีงานทำมากขึ้น

1.2.2

1.2.2.1 ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น

1.2.2.2 การมีส่วนร่วมในครอบครัวของประชาชนมากขึ้น

1.2.2.3 การมีส่วนร่วมในชุมชน ของประชาชนมากขึ้น

1.2.2.4 การมีส่วนร่วมทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมมากขึ้น

1.2.2.5 ประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรในชุมชนสูงขึ้น

1.2.2.6 มีกิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพและความรู้มากขึ้น

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบ เปลี่ยนแปลงดีขึ้น มีคะแนนเท่ากับ 2

ไม่เปลี่ยนแปลง มีคะแนนเท่ากับ 1

เปลี่ยนแปลงแย่ลง มีคะแนนเท่ากับ 0

1.3 การวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน

1.3.1 การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการแบ่งช่วงระดับความเข้มแข็งของชุมชนเป็น รายมิติ อันประกอบไปด้วย มิติเศรษฐกิจ สังคม ซึ่งในแต่ละมิติมีคะแนนเต็ม 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยแบ่งช่วงระดับความเข้มแข็งของชุมชนรายมิติเป็น 3 ระดับดังนี้

ระดับของชุมชนที่มีความเข้มแข็งน้อยมีคะแนนในช่วง 0 - 0.66
คะแนน (ร้อยละ 0-33)

ระดับของชุมชนที่มีความเข้มแข็งปานกลางมีคะแนนในช่วง 0.66 - 1.33
คะแนน (ร้อยละ 34-66)

ระดับของชุมชนที่มีความเข้มแข็งมากมีคะแนนในช่วง 1.33 – 2.00
คะแนน (ร้อยละ 67-100)

1.3.2 การวิเคราะห์ดัชนีคุณภาพชีวิตของชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ชี้วัด
คุณภาพชีวิตของชุมชนประกอบด้วยดัชนีชี้วัด 2 มิติได้แก่ เศรษฐกิจ, สังคม โดยใน แต่ละมิติมี
คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน นำมารวมกันเป็นคะแนนเต็ม 4 คะแนน ซึ่งเป็น คะแนนจากหน่วย
วิเคราะห์ในระดับบุคคล ดังนั้นจึงต้องนำคะแนนของบุคคลในแต่ละชุมชนมา รวมกันแล้วหาร
ด้วยจำนวนบุคคล (จำนวนตัวอย่าง) ดังนี้

$$\text{คะแนนคุณภาพชีวิตของชุมชน} = \frac{\text{ผลรวมคะแนนคุณภาพชีวิตของชุมชนรายบุคคล}}{\text{จำนวนบุคคล}}$$

ได้คะแนนแสดงคุณภาพชีวิตของชุมชนของแต่ละชุมชน ซึ่งมีคะแนนเต็ม 4
คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 100 และได้แบ่งช่วงระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนออกเป็น 3 ระดับ
ดังนี้

ระดับของชุมชนที่มีคุณภาพชีวิตต่ำมีคะแนนในช่วง 0-1.33 คะแนน (ร้อยละ
0-33)

ระดับของชุมชนที่มีคุณภาพชีวิตปานกลางมีคะแนนในช่วง 1.33-2.66 คะแนน
(ร้อยละ 34-66)

ระดับของชุมชนที่มีคุณภาพชีวิตสูง มีคะแนนในช่วง 2.66-4 คะแนน (ร้อยละ
67-100)

1.4 การวิเคราะห์ระดับความเข้มแข็งของชุมชน

1.4.1 การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการแบ่งช่วงระดับคุณภาพชีวิตเป็นรายมิติ อัน
ประกอบไปด้วย มิติเศรษฐกิจ สังคม ซึ่งในแต่ละมิติมีคะแนนเต็ม 2 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 100
โดยแบ่งช่วงระดับความเข้มแข็งของชุมชนรายมิติเป็น 3 ระดับดังนี้

ระดับของชุมชนที่มีคุณภาพชีวิตต่ำ มีคะแนนในช่วง 0- 0.66 คะแนน
(ร้อยละ 0-33)

ระดับของชุมชนคุณภาพชีวิตปานกลางมีคะแนนในช่วง 0.66 – 1.33
คะแนน (ร้อยละ 34-66)

ระดับของชุมชนที่มีคุณภาพชีวิตสูงมีคะแนนในช่วง 1.33 – 2.00 คะแนน
(ร้อยละ 67-100)

1.4.2 การวิเคราะห์ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนประกอบด้วยดัชนีชี้วัด 2 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ, สังคม โดยในแต่ละมิติมีคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน ซึ่งเป็น คะแนนจากหน่วยวิเคราะห์ในระดับบุคคล คะแนนนำมารวมกันเป็นคะแนนเต็ม 4 ดังนั้นจึงต้องนำคะแนนของบุคคลในแต่ละชุมชนมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนบุคคล (จำนวนตัวอย่าง) ดังนี้

$$\text{คะแนนความเข้มแข็งของชุมชน} = \frac{\text{ผลรวมคะแนนความเข้มแข็งของชุมชนรายบุคคล}}{\text{จำนวนบุคคล}}$$

ได้คะแนนแสดงความเข้มแข็งของชุมชนของแต่ละชุมชน ซึ่งมีคะแนนเต็ม 4 คะแนนหรือคิด เป็นร้อยละ 100 และได้แบ่งช่วงระดับความเข้มแข็งของชุมชนออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับของชุมชนที่มีความเข้มแข็งน้อยมีคะแนนในช่วง 0-1.33 คะแนน
(ร้อยละ 0-33)

ระดับของชุมชนที่มีความเข้มแข็งปานกลางมีคะแนนในช่วง 1.33-2.66
คะแนน (ร้อยละ 34-66)

ระดับของชุมชนที่มีความเข้มแข็งมากมีคะแนนในช่วง 2.66-4 คะแนน
(ร้อยละ 67-100)

2. เพื่อศึกษาผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อปัจจัยต่างๆ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นำข้อมูลได้จากแบบสอบถามมาแยกประเภทจัดหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์โดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์คือ อัตราส่วนร้อยละและค่าเฉลี่ย เพื่อนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนา

ผู้ศึกษาได้วัดระดับของผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบจัดแบ่งช่วงคะแนน โดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแบ่งระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย 0.67-1.00 หมายความว่า ระดับของผลกระทบของปัจจัยอยู่ในระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 0.34-0.66 หมายความว่า ระดับของผลกระทบของปัจจัยอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 0.00-0.33 หมายความว่า ระดับของผลกระทบของปัจจัยอยู่ในระดับต่ำ

เกณฑ์การใช้คะแนน

ตอบ ผลทางตรง มีคะแนนเท่ากับ 1

ผลทางอ้อม มีคะแนนเท่ากับ 0

นิยามศัพท์

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม หมายถึง งานที่ใช้ฝีมือในการผลิตสิ่งของเป็นเครื่องใช้ เครื่องตกแต่ง เครื่องประดับ เครื่องเรือนต่าง ๆ

ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเมืองบางโพธิ์งาม หมายถึง ร้านค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ซึ่งตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นที่แสดงสินค้าสำหรับจำหน่ายของ อบต. วัดธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับห้าดาว หมายถึง ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการคัดเลือกให้มีระดับคุณภาพในระดับสูงสุด

หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง โครงการที่ มุ่งเน้นการให้ทุกตำบล ในประเทศไทย มีสินค้าประจำตำบลจำหน่าย เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ความเจริญ และยกระดับคุณภาพชีวิต ของประชาชนในชนบท

การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาอย่างสมดุล ระหว่าง เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมั่นคงและเข้มแข็งอย่างยาวนาน

ผลกระทบทางตรง หมายถึง ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการตอบสนองอย่างยั่งยืน

ผลกระทบทางอ้อม หมายถึง ผลกระทบของปัจจัยต่างๆทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลต่อโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน